

paa en Grundforbedring i denne særdeles vigtige Sag, der i mine Dine er en Livs- og Dødsfag for Folket, fordi det er Spørgsmaalet om Folkelivet i det Hele, det er Spørgsmaalet, om den under Skin af, at Folkeoplysningen befordres med megen Iver, her- efter, som alt længe i Danmark, ei blot skulde forhales, men maaskee gjøres umulig. Jeg veed ikke ret, om det ærede Thing vil tillade mig noget udførligt at tale om denne Sag for at vise, at, om man troede eller tænkte, at det var kun en Grille eller Lyst til at sige imod, det dog kunde mærkes, at, hvad enten jeg seiler eller ikke, saa ligger Folkeoplysningen mig inderlig paa Hjerte, og jeg har igjennem mange Aar tænkt paa, og saa vidt det stod til mig, ogsaa arbejdet paa, at Folket maatte blive bedre oplyst om Alt, hvad der er og maa være vigtigt for det i dets hele Liv, baade i dets Liv som Folk og i dets Liv som enkelt Mand i de Stillinge hvori det kan komme, og paa den Bane, hvor det skulde virke. Det er nemlig ganske vist, at skjøndt det vel ikke behøves, saaledes som det er skeet i Englands Underhuus med en saadan Sag, at der er bleven holdt en Tale i 5 Timer, saa er dog Forestillingerne om Folkeoplysningen sædvanlig saa taagede og Bestræbelserne i denne Retning saa svage eller saa skjæve, at dersom det kunde hjælpe til at fremkalde en Barme og bringe mere Lys i denne Sag, saa maatte en Ven af Folket og Oplysningen vel finde det Umagen værd at forlænge sin Tale langt over det sædvanlige Maal. Hvad der vel ikke er alle Medlemmer ubekendt, og hvad ialtsalden høitærede Minister godt veed, det er, at jeg i mange Aar har gaaet frugtommeligt med en stor Oplysningsanstalt i folkelig Retning, og at jeg i Aaret 1847, da den store Anstalt skulde have været opreist i Sorø, havde Kongens Ord for, at paa den Side deraf, som skulde vende til Folket, skulde jeg faae Lov til at virke og gjøre mit Bedste. Dersom altsaa denne Anstalt var kommen istand, saa veed jeg nok, hvad der vilde have været stræbt til og efter hvad jeg ellers kan see, saa kan jeg ogsaa have det Haab, at der allerede havde været en ganske anden Skikkelse af hele vor Folkeoplysning. Min Mening var nem-

lig den, ligesom den er endnu, at der maatte begyndes med, at der blev et Brændpunkt for de forholdsvis saa Kræfter der virkelig kunde have arbejdet med Lyst og Iver for den store Sag, hvor de kunde samles og virke; thi dersom Virksomheden allerede fra Begyndelsen af adskiltedes, da maatte man frygte for, at selv naar man fik lutter Mænd, som kunde gjøre god Tjeneste ved en saadan Anstalt, saa vare de dog ikke skikkede til at forestaae en saadan. Jeg meente nu, at, medens der ved Anstalten i Sorø vilde efter Anlægget være god Leilighed til at erhverve Kundskaber i alle de Retninger, hvorom Borgerlivet trængte til at oplyses saa skulde der være en folkelig Oplysning, der egentlig gjaldt for Ungdommen i alle Stænder, skjøndt man vel maatte tænke, at det især vilde blive Bønderne og dem, der vilde danne sig til at blive Lærere blandt dem, det vilde især være bleven dem, der benyttede sig af dem fra Begyndelsen, og saalange indtil folkelig Oplysning i denne Kredts havde vundet en saadan Magt, at hele Ungdommen maatte finde den uundværlig, for at kunne tiltale Folket og virke paa Folket, hvad man saa end ellers vilde enten lære eller være. En saadan folkelig Oplysning maatte nu nødvendig dreie sig om Fædrelandet og Modersmaalet og Forsætningen, da det er disse tre Ting, der lære os at kjende ethvert rigtigt Folk paa Jorden, og som alle de, der ville høre til et oplyst og dannet Folk, maa være vel bekendte med.

Jeg sagde, at det vilde rimeligvis fra først af næsten blot været Bondesønner, som havde skattet folkelig Oplysning, og skjønnede paa at kunne faae den Kundskab og finde det Lys, de saa længe havde savnet, og at der da vilde være dem imellem, som ikke alene ønskede at deeltage i denne Oplysning, men som sølte Lyst og Kræfter til at arbejde paa den og at meddele andre den, saa den folkelige Høiskole vilde af sig selv blevet den bedste-Planteskole, som vi kunde ønske, for Landsbyffolelærere; thi det er mig aldeles klart, at skal der blive noget Udbytte af Almeenoplysningen og skal, hvad man kalder